Инв. № 30.

БУКВАРЬ

ДЛЯ

ЧУВАШЪ.

ҪАВАШ КӖНЕКИ.

ТРИНАДЦАТОЕ ИЗДАНІЕ

Православнаго Миссіонерскаго Общества.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1897.

БУКВАРЬ

ДЛЯ

ЧУВАШЪ.

ҪӐВАШ КӖНЕКИ.

ТРИНАДЦАТОЕ ИЗДАНІЕ

Православнаго Миссіонерскаго Общества.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1897.

Отъ Совѣта Братства Св. Гурія печатать разрѣшается.
Предсѣдатель Совѣта Братства Св. Гурія
АНАСТАСІЙ, Епископъ Чебоксарскій.

БУКВАРЬ
ДЛЯ ЧУВАШЪ.

I. Чувашскiй отдѣлъ.

А, а. **Н**, н. Ан. На. Ана. Анна. Анна, ан.

У, у. Ун. Ну. Уна. Ану. Ну, Анна, ан.

Р, р. Ар. Ара. Ура. Уру. Аран. Анар. Унар. Ну, Анна, анар.

Ш, ш. Аш. Шу. Шур. Шан. Шар. Ан аш. Ан шан. Анна, ан шу.

Ы, ы, Ыра. Ыран. Ыраш. Ырар. Шыра. Ан шыра. Ыраш шанра. Шанна ан шыра. Ыран ыра ырар.

В, в. Ав. Ван. Выр. Вар. Вара. Аван. Авар. Шыв. Аван шыв. Вара ыраш выр. Шыв ан шыра. Аван ыраша вырар.

Л, л. Ала. Ула. Вула. Вал. Авал. Лар. Ларар. Лаша. Шал. Шала ан лар. Ула лаша аван. Шалалла шу. Ыран ула лашана шырар. Аван лар. Ыраша аллар.

М, м. Ум. Мул. Ман. Мана. Мала. Ама. Аман. Мар. Мур. Унам. Урам. Вулам. Ларам. Манам. Шырам. Шанам. Улма. Умна. Вырма. Арман. Ларман. Ан ман. Ан аман. Аван мар. Ыран улма шырама ан ман. Ман умма ан лар. Умна ан варала. Ыраш вырмалла. Аван ыраша вырма аван.

С, с. Ус. Сан. Сана. Сыр. Сырас. Сум. Сума. Сав. Сырлан. Сава. Савас. Савалас. Сула. Сулла. Сул-

лам. Унас. Сунас. Салам. Анас. Салма. Самана. Вырас. Шырас. Усал. Улас. Ырас. Манас. Аманас. Сар. Анас. Мана улма. сана салма. Сунас усал. Ура сырма манас мар. Анна, сана салам.

Х, х. Ах. Ух. Ху. Хал. Хам. Хур. Хыр. Хул. Хум. Хуш. Хура. Хула. Хуран. Хурал. Хурамал. Хурас. Сахал. Суха. Сухан. Сухал. Хусан. Хусах. Ахах Ухмах. Ырхан. Лаххан. Хур шывра. Аллу хура. Мулна сыхла. Хусан аван хула. Суха сухалама хама хуш. Хура лаша сухара. Хурамана авса хурас. Ху аллу-уруна ху сыхла.

П, п. Хуп. Лап. Сап. Хып. Сып. Пар. Пас. Пур. Пура. Пус. Пуса. Пыр. Пыл. Упа. Паха. Пуху. Палан. Парас. Пасар. Хупас. Хы-

пас. Пырас. Урапа. Шапа. Пашалу. Аппа. Апла. Хуплу. Сапла. Хушпу. Хапха. Шапа шывра. Хупах усал. Алса сыпас. Пасара ан пыр. Ху савса ху пыр. Шывра сасан пур. Пусса ан сур. Аппа, ыран пуса сарар. Ухмах хурапа шурра палламан.

Т, т Ат. Ут. Ту. Ват. Тат. Вут. Тус. Тусан. Туп. Тупа. Тупан. Тупас. Тум. Тура. Турат. Тул. Тула. Тав. Тар. Тарар. Тарас. Тараса. Таса. Тына. Ан тун. Туна. Тунас. Тух. Тухар. Хут. Хутар. Сутас. Сур. Сурас. Сурат. Тута. Тутар. Тутарас. Апат. Атас. Аташ. Ватас. Утас. Утам. Ытам. Апат. Салат. Саламат. Хурт. Тумла. Турта. Патша. Автан. Малтан. Унтан. Ултав. Улпут. Тус пулсан мул та пур. Ватта ырра хур. Са-

латма аван та, пухма аван мар. Усалтан тар. Аллупа пар та, урупа ут. Мулна пытарса ан усра. Вутпа ан алхас. Ман патмалла ан анасла.

Т̆, т̆. Вулат̆. Ларат̆. Тарат̆. Татат̆. Манат̆. Шырат̆. Варалат̆. Шавлат̆. Туртат̆. Т̆ыха. Ат̆а. Т̆ут̆т̆у.

К, к. Ак. Акка. Рак. Вак. Хак. Кас. Кат. Кар. Кан. Кул. Кур. Ката. Така. Такан. Кала. Калак. Такана. Купа. Капан. Кушак. Курак. Кусар. Курас. Патак. Карта. Кашта. Калта. Пушмак. Пуклак. Салтак. Такмак. Калпак. Курка. Кукша. Кукка. Лапка, Лавка. Хура лаша акара. Така картара. Пушмака сапламалла. Мана канма пар. Кушака аш пар. Шывра рак пур. Ат̆а, Макар, упа курма. Кукка, мана халап каласа пар-ха.

Ă, ă. Ăш. Ăс. Ăн. Ăна. Ăса. Ăсан. Ырă. Атă. Утă. Улăп. Улăх. Улăм. Сарă. Сăра. Сулă. Сăнă. Тăлă. Тапă. Касă. Пулă. Тулă. Шурă. Пусă. Пушă. Хушă. Пăтă. Тăла. Хăта. Пăс. Пăр. Тăр. Тăп. Тăм. Хăрăк. Курăк. Вăтăр. Вăкăр. Пăшал. Тăвăл. Тăвар. Пушăт. Кашăк. Кăвар. Кăтăк. Калăп. Тамăк. Хăмăш. Курăс. Купăс. Пысăк. Кăлăх. Шăпăр. Шăнăр. Шăтăк. Халăх. Такăр. Тапăр. Карăш. Лакăм. Кăшăл. Мăшăр. Тăлăх. Тăрăх. Кăкăр. Сăвăр. Кăмака. Кăвакал. Ăнман. Кăткă. Тутлă. Кăмрăк. Кăмпа. Сăпса. Вăрман. Купăста. Шултăра. Пултăран. Сакăлта. Кăнтăрла. Ылттăн. Саплăк. Мăшкăл. Сасартăк. Харсăр. Шăрпăк. Кашкăр. Кăшкăр. Кăтра. Шăлтăрма. Шăнкă-

рав. Кантăр. Ăнсăртран. Тăлăха картăр. Сăтăр ан тăвăр. Тăванупала аван пурăн. Сăмаха шухăшласа кала. Курнă ута ан хапсăн. Турă панă тырă-пулла ан хурла. Атăла курмасăр аттăна ан хыв. Турра та шанса тăр, хăна ху та пăх. Сана Турă ăс панă. Кăк кăкла та, ана ту. Кашкăр сурăх тытма ăста. Ырра курсан ырă пулăн, усала курсан усал пулăн. Сăпса хытă сăхаĭ. Мана панăшăн сана Турă нумай патăр, тырру-пуллу аван пултăр. Макар салтак кашкăр тытма капкăн хунă, кашкăра ултаслама унта хур лартнă.

И, и. Ир. Им. Иш. Ил. Выр. Вир. Пыр. Пир. Сып. Сип. Сыр. Сир. Тир. Кин. Кил. Хыр. Хир. Шит. Вит. Пис. Илт. Ирт. Иван.

Пир ансăр. Кил тăвăр. Усалтан пис, ырăран ан пис. Ивана сăкман вит, вăл шăннă. Пасара тух та, тир ил. Пăсасси тăвасси мар. Вутăн алли вăрăм. Иван, ат̂а вир вырма.

Е, е. Есир. Епир. Етем. Ерех. Емел. Елек. Вите. Миме. Пире. Илем. Илен. Валем. Вилет. Ирет. Пилеш. Сехет. Кикен. Серепе. Шерепе. Перекет. Ерне. Атте. Анне. Инке. Инкек. Серте. Шерте. Мелке. Минтер. Тепре. Тепле. Иртет. Тенкел. Тискер. Шерпет. Сенкер. Ерешмен. Есир вир вырнă, епир хир курнă. Ерехе ан сăхлан. Хирте апат тутлă. Епир тăвată ернерен вулама пултарăпăр. Сысна хырăмне ыраш пăсмасť тет. Хăнтан асливе хисепле. Утне кура турти. Етем тени мăн кă-

мăллă ан пултăр. Ваттисем калани вырăна килет. Турăран хăрама хушнă, етемрен вăтанма хушнă. Атте-анне сăмахне итлес пулать. Сыв пулăр та пур пулăр, пур те ман пек ан пулăр.

Ç, ç. Ус. Уç. Кас. Каç. Пус. Пуç. Сут. Çут. Сур. Çур. Сап. Çап. Сыр. Çыр. Су. Çу. Сул. Çул. Сула. Çула. Сип. Çип. Сум. Çум. Суха. Çуха. Сак. Çак. Çăка. Сава. Çава. Сых. Çых. Çăл. Çук. Çăм. Çан. Çын. Çил. Çерем. Çаран. Çыран. Çиме. Çăхан. Çутă. Çурăм. Çывăх. Çылăх. Çăмах. Çăнăх. Çăвар. Çăмăл. Çумăр. Çатан. Çăпата. Çурт. Çырт. Çерçи. Çырла. Çапла. Çурта. Çамрăк. Çамка. Çырма. Çăмха. Çăрта. Çăмарта. Çурла. Çурхах. Çара-çерçи. Çăрттан. Виç. Куç. Аçа. Аçу. Калаç. Валеç. Хутаç. Шăвăç.

Пурӑнӑҫ. Хуҫа. Аҫлӑк. Ывӑҫ. Арҫын. Выҫлӑх. Куҫлӑх. Ирҫе. Урҫа. Пӑрҫа. Шӑрҫа. Укҫа. Тарҫӑ. Хурҫӑ. Инҫе. Ҫемҫе. Ҫинҫе. Ҫыру ҫыр. Каҫ пулнӑ, ҫурта ҫут. Ҫын хыҫне ан тӑр. Ҫара ҫуна лашана ҫӑмӑл. Ҫӑка ҫулҫи ҫӗмҫе. Ытлашши ан калаҫ. Епир ҫула ҫӑпата турӑмӑр. Кӑҫал ҫаранта кикен кӑна, утӑ сахал. Ҫерем уҫрӑм, вир акрӑм, ӑна вырма ҫын тытрӑм. Ҫӑхан арман ҫине ҫӑмарта тунӑ. Ҫӑм атӑ сӑран атӑран ҫӑмӑл та, ҫемҫе те. Ҫула ҫереме ҫеҫке илемлетет. Хырӑм тутӑ та, куҫ выҫӑ. Паракантан ил, ҫапакантан тар. Ырӑ ҫынна паллаш, усал ҫынтан тар. Ҫамрӑк ҫыннӑн ҫамрӑк ӑс. Асне пӑх та, ҫине пӑх. Лаша ҫумӑра тӑлхӑрат̆. Ҫуркунне кун вӑрӑмланат̆. Куҫ курат̆ те, алӑ ҫитмест̆. Шывӑн турат ҫук.

Ĕ, ĕ. Ĕç. Ĕм. Ĕне. Ĕнер. Ĕнен. Ĕмĕр. Ĕмĕт. Ĕлĕк. Есĕ. Епĕ. Тĕн. Тĕм. Тĕк. Пĕт. Тĕп. Кĕл. Кĕр. Çĕр. Хĕл. Вĕç. Мĕн. Хĕç. Сĕт. Тĕс. Пĕв. Хĕр. Çĕрĕ. Тĕрĕ. Пĕкĕ. Тĕве. Кĕве. Çилĕ. Кĕмĕл. Сĕлĕ. Кĕлĕ. Çĕтĕк. Кĕлет. Вĕçес. Хĕрес. Кĕтес. Çĕмел. Пĕве. Пĕвер. Кĕрĕ. Кĕрĕк. Сĕтел. Пĕлĕт. Тĕрĕс. Хĕрĕх. Сĕрĕм, Çĕрĕк. Çĕлĕк. Тĕлĕк. Тĕкĕл-тура. Сенĕк. Ирĕк. Кĕреке. Кĕреçе. Кĕрт. Иккĕ. Кĕрпе. Кĕрхи. Кĕлте. Лĕпке. Хĕлхем. Кĕрепле. Пĕрре. Пĕлтĕр. Сентĕре. Тинкĕле. Кашкăрăн çăвар вун-иккĕ тет. Ĕмĕр сакки сарлака, теççĕ. Турра асăнмасăр ĕçе ан тытăн. Мĕскĕн саплăк çине саплăк лартать. Çула çĕр кĕске, кун вăрăм. Епĕ те, есĕ те çын. Çĕнĕ кĕрĕк çĕлетрĕм, пусса тăхăна пĕлмерĕм, ахалех çĕтĕлсе пĕтрĕ, кун-

тан тепĕрĕ çĕлетсен, епĕ тăхăна пĕлĕттĕм. Пирĕн Патша Питĕрте пурăнатʼ. Сисекене симĕс курăк, сисменнине хытă курăк, теççĕ. Çула çимĕç хатĕрле, хĕлĕн хырăмĕ пысăк. Кирек ăçта пырсассăн та икĕ алла пĕр ĕç, теççĕ. Ута çулаççĕ, вутта татаççĕ. Тиркекене тиркĕ тĕпĕ тивнĕ, теççĕ. Çынна хĕрхенекене Турă пăрахмастʼ. Çуккине Турăран ĕмĕтленер, пурришĕн Турра тав-тăвар. Асли аслă пултăр, кĕçĕнни кĕçĕн пултăр. Хăна тивмен çĕлен-калтана тивме хушман. Хĕнсĕр ĕç пулмастʼ. Хĕлле çанталăк сивĕ. Турă пани тăранмалăх, çын пани тутанмалăх, теççĕ. Ĕçе тĕлне пĕлсе ĕçле. Ĕмĕтĕн вĕçĕхĕрри çук. Мĕн кирлĕ, çавă хаклă. Пĕлмерĕн—пĕр сăмах, пĕлтĕн—çĕр сăмах, теççĕ.

Çилĕ кирек камăн та пур, ăна виçелĕ тытас пулаť. Ут вĕçерĕнет—тыттараť, сăмах вĕçерĕнет—тыттармасť. Кашăка ăсмассерен турам кĕмест. Мĕн акнă, çавă шăтаť.

Ӳ, ӳ. Ус. Ӳс. Ут. Ӳт. Кул. Кӳл. Пус. Пӳс. Тус. Тӳс. Сут. Сӳт. Сӳс. Çӳç. Турĕ. Тӳрĕ. Тӳре. Ӳлĕм. Ӳкĕт. Ӳкĕн. Ӳкес. Кĕрӳ. Кĕтӳ. Тӳпе. Хӳме. Хӳре. Кӳме. Сӳре. Çӳпĕ. Тӳшек. Çӳлĕк. Пӳр. Пӳрт. Ӳркев. Хĕрӳ. Тӳмме. Нӳхреп. Кӳкĕрт. Çӳпçе. — Лаша кӳлме тăрсан та Турра асăн, теççĕ. Кӳршӳ-аршупала тӳрĕ пурăн. Турă тӳрĕ пурăнакан çынна пăрахмасť. Хĕн куракан çынна Турă тӳсĕмлĕх патăр. Асаттене шыв ăсса патăм та, вăл мана: пысăк ӳс, терĕ. Тӳресене Турă хунă. Халĕ тăвас ĕçе ӳлĕме ан хăвар. Нӳхреп çула сивĕ, хĕлле ăшă. Çынтан тӳпеми илсессĕн, ху та тӳпеми пар. Турă ӳркенме хушмасť. Ӳпренĕн ĕмĕрĕ икĕ ерне. Турă пӳрменнине

илес ҫук. Типмен тырра пӳлмене ан хур. Ҫырӑва вӗренме ан ӳркен, ӳлӗм хӑнах аван пулӗ. Улмана ӳсе ҫитмесӗр ан тат. Аҫунааннӳне хисепле, хӑнах ырӑ пулӗ. Хытӑ анана тимӗр шӑллӑ сӳрепе сӳреҫҫӗ.

Ҫ̌. ҫ̌. Тат. Таҫ̌ӑ. Пат. Паҫ̌. Хаҫ̌ӑ. Тар. Ҫ̌ар. Туп. Ҫ̌уп. Тан. Ҫ̌ан. Тир. Ҫ̌ир. Тӗн. Ҫ̌ӗн. Ҫ̌ун. Ҫ̌ул. Ҫ̌ӑн. Ҫ̌ӑм. Ҫ̌ӳк. Ҫ̌ик. Ҫ̌ӗпӗ. Ҫ̌ӑлан. Ҫ̌укун. Ҫ̌акак. Ҫ̌ӑрӑш. Ҫ̌ӑваш. Ҫ̌ӗре. Ҫ̌ура. Ҫ̌ӗрес. Ҫ̌ӑкӑт. Ҫ̌ӑхӑ. Ҫ̌уман. Ҫ̌алӑш. Ҫ̌ӑмӑр. Ҫ̌ӗкеҫ. Ҫ̌ике. Ҫ̌ӗлӗм. Ҫ̌ухӑн. Ҫ̌арак. Ҫ̌ӗрӗп. Ҫ̌уста. Ҫ̌ӗлхе. Ҫ̌аршав. Ҫ̌ӳреҫ̌е. Ҫ̌икмек. Ҫ̌ӗлпӗр. Ҫ̌ӑлха. Ҫ̌авка. Ҫ̌ӗренҫ̌е. Аҫ̌а. Аҫ̌аш. Наҫ̌ар, Лаҫ̌ака. Каҫ̌ака. Улаҫ̌а. Куҫ̌ан. Пӑҫ̌ӑр. Вуҫ̌ах. Ӳреҫ̌е. Курҫ̌ӗ. Каҫ̌ҫ̌ӑ. Пиҫ̌ҫ̌е. Сиҫ̌ҫ̌ӗ. Маҫ̌ҫ̌а. Мунҫ̌ала. Кӑмӑрҫ̌ак. Кӑвакарҫ̌ӑн. Турҫ̌ӑка. Карҫ̌ӑк. Шӑрҫ̌ӑк. Пӑрҫ̌акан. Хурҫ̌ӑка. Тырӑ-пулӑ наҫ̌ар пулсассӑн, халӑха

хӗн. Ҫӑххине ҫӑмарти вӗрентес ҫук, теҫҫӗ. Ҫас тунӑ ӗҫ тӗплӗ пулмаст. Иккӗн икерҫӗ ҫиме аван тет, вун-иккӗн авӑн ҫапма аван тет. Ҫакакӑн мӗн пур сӑвви те пӗрре анҫах. Пӗҫӗкҫӗ хуранӑн пӑтти тутлӑ. Ҫӑлтӑрсем пире пӑнҫӑ пек анҫах курӑнаҫҫӗ. Ҫӑваш ҫӑваш хутне кӗрет, тутар тутар хутне кӗрет. Ҫӗмпӗрте ҫӑваш аҫисем вӗренеҫҫӗ. Лаша пулассиӑ тыхаран паллӑ, ҫын пуласси аҫаран паллӑ. Ҫавса ҫывӑх та ҫыртма ҫук. Ҫӗр сум укҫу пулиҫҫен, ҫер тус пултӑр. Турҫӑка пур ҫинҫе никам та аллине вута ҫикмӗ. Ҫаплӑ ҫынна пур те паллаҫҫӗ. Ашкӑнакана ҫар. Курман кӑмака ҫинҫе, куракан Мускавра, теҫҫӗ. Аӑта, аҫа, ҫырӑва вӗренер. Укҫа ҫул кастарат.

Лҫ, лҫ. Ахалҫ. Ылҫа. Ылҫӑх. Кукӑлҫ. Шалҫҫа. Калҫҫа. Вӑлҫҫӑ. Укӑлҫҫа. Пылҫҫӑк. Хӑлҫҫӑк. Хупӑлҫҫа.— Кунта ан ылҫа, ылҫас килсен тула тух. Ылҫӑх-ҫӗрлӗх алла пӑхат. Кӑҫал ҫумӑр ҫукалат-ха, Турӑ парсан тырӑ аван пулӗ. Ахалҫ ан тӑр. Куҫа хӑлҫҫӑк кӗрсен ҫас тухмаст. Укӑлҫҫаран тухрӑм, утӑ ҫултӑм, ҫырла ҫеҫки пуррине пӗлмерӗм; кӗрекене

лартăм, шуť турăм, ваттисем пуррине пĕлмерĕм.

Ӊ, ӊ. Ӊаӊа. Мăкăӊ. Хуӊăм. Хуӊакам, Хуӊаçа. Муӊӊа. Хуӊамăшĕ. — Кинĕсем хуӊашшĕпе хуӊамăшне парăнса тăни илемлĕ. Мăкăӊăн ӊеӊекĕ те пит илемлĕ, вăрри те тутлă.

Й, й. Уй. Туй. Май. Мăй. Пай. Кай. Вăй. Хăй. Нумай. Майсум. Сайра. Кайра. Хăйра. Суйла. Ыйхă.

Йа. Йал. йар, йака, йапала, йалан, йашка, йасмăк, майа, кайа, мăйан, пуйан, туйа, майак, пайан, хайар, хăйар.

Йу. Йул, йут, йун, йур, йус, йупа, йумах, йурă, йумăç, йуман, йусман, йулташ, кайу, пайу, вăйу, туйу, йулхав.

Йы. Йытă, йывăр, йышăн, йысна, йыхрав, йывăç.

Йă. **Йăх,** **йала,** **йăмăк,** **йалă,** **йăваш,** хăйăр, **кайăк,** **пайăрка,** **майăр,** **шăйăр,** **йăлттăм.** **Шаннă** **хăвара** **кайăк** **çук,** **теççĕ.**

Йе. **Йенĕ,** **йер,** **йепле,** **йеррипе,** **йенҫĕк,** **тийе,** **ҫейе,** **ҫийе,** **çийе.**

Йӳ. **Йӳн,** **йӳçĕ,** **йӳнлĕ.**

Йĕ. **Йĕс,** **йĕм,** **йĕр,** **йĕтĕн,** **йĕтес,** **йĕтем,** **йĕрке,** **йĕпе,** **йĕнер,** **йĕнĕ,** **çийĕр,** **мейĕр,** **йĕртес,** **йĕлтĕр,** **йĕнерҫĕк,** **йĕрĕлҫе.**

Атте-анне. Ывăл-хĕр. Пиҫҫе-инке. Хĕр-арăм. Аҫа-пăҫа. Кил-йыш. Хурăнташ-ăру. Хуҫăм-ани. Ватти-вĕтти. Кӳршĕ-аршă. Йал-йыш. Тарçă-тĕрçĕ. Вăрă-хурах. Выҫăх-ҫĕр-лĕх. Кайăк-кĕшĕк. Хурт-хăмăр. Шăна-пă-ван. Ҫăх-ҫĕп. Хур-кăвакал. Йыт-каҫка. Тĕк-çӳç. Тырă-пулă. Ана-çаран. Утă-улăм. Шыв-шур. Сӳс-кантăр. Аш-пăш, Йур-вар. Йаш-ка-çăкăр. Кукăҫ - пӳремеҫ. Ҫăлха - çăпата. Пушăт-мунҫала. Йĕп-çип. Кĕпе-йĕм. Алса-çĕлĕк. Кĕрĕк-сăкман. Ҫир-ҫĕр. Инкек-синкек.

Кӗсен-ҫӑпан. Йухан-шӑтан. Хуйхӑ-суйхӑ. Савӑт-сапа. Курка-ҫӑпала. Ҭашӑк-тирӗк. Ҫил-тӑвӑл. Йӗпе-сапа. Ҫула сӗт-турӑх пит кирлӗ. Ҫӑкӑр-тӑвар парсан хура вырӑс та хурӑнташ. Пир-авӑр тӑвасси хӗр-арӑм ӗҫӗ. Тайлӑк-тӑйлӑк кусакан урапа шанҭӑксӑр. Алӑ-ура пур ҫинҭе ахаљ ларни ҫылӑх.

Шӑлтӑр-шалтӑр! Шӑп-шап! Тӑнкӑр-танкӑр! Пӑш-паш! Шӑтӑр-шатӑр! Кӗрӗс-мерӗс! Илес-милес! Акӑш-макӑш пысӑк! Кӗрсе кай! Пырса лар! Иртнӗ-ҫӳренӗ ҭух кӗрсе тух! Курак-ҫӑхан шӑрша таҫтан сисет! Ах Турӑ, савӑнтӑм! Кӗрӗс! туса ӳкрӗ. Вӑшт! анҭах турӗ: курса та йулаймарӑм! Ай-уй! ҭикӗнсех а́нҭӗ. Мӑнтарӑн ҫитмен пурӑнаҫӗ: шӑнаӗ те ҫӳрет! Пӗтӗм пасарӗ улмапа арпус анҭах! Кунӗпе пӗр мӑшӑр ҫӑпата та тӑваймарӑм! Пулас ҫын ҫамрӑкранах паллӑ: ав Илђуш йепле! халех ватӑ ҫын пек йӗркелӗ калаҫаӗ! Куђђа, ҫӳҫне ҭипер пуҫтарса ҫыхсам, аҭам! ав, аппу йепле тирпейлӗ ҫӳрет! Ӑста ҫын ӑстах: ӗҫе тытнӑ, тунӑ, пӑрахнӑ!

Кам есӗ? Есӗ ҭӑваш-и, тутар-и? Ват ҫын-и, ҫамрӑк ҫын-и? Мӗн йатлӑ? Санӑн аҫу-анӳ пур-и? Есир миҫен пӗр-тӑван? Санран аслӑ ывӑлсем, йе хӗрсем пур-и? Сан-

ран кӗҫӗннисем миҫен? Есӗ тӑванусене ху вӗреннине каласа кӑтартатӑн-и? Вӗсем сӑхсӑхма пӗлеҫҫӗ-и? Ҫапла кирлӗ ҫав: ир тӑрсан, апат ҫиме ларнӑ ҫух, ҫисе тӑрансан, ҫывӑрма выртнӑ ҫух, йалан Турра кӗл-тӑвас пулат̆. Есӗ килте мӗн еҫ тума пӗлетӗн? Ҫӑпата тума пӗлетӗн-и? Ҫӑпатана миҫе пушӑтран тӑваҫҫӗ? Ҫӑпата тума йывӑр-и? хут вӗренме-и? Санӑн пӗлмен ӗҫе вӗренессӳ килет-и? Ӗҫлекене ӗҫ хӑйех тупӑнса пырат̆ тет. Ӗҫлекен выҫӑ лармаст̆, вӑйӑ хырӑма тӑрантармаст̆, теҫҫӗ. Сирӗн миҫе лаша? Ӗне тата пӗрре-и, иккӗ-и? Пӗр йенни хир, тепӗр йенни вӑрман, — мӗн вӑл? Икӗ саккӑр вунулттӑ, хӑрах тӑххӑр, пӗр пиллӗк, — миҫе пулат̆? Хӑш йывӑҫ ҫирӗпрех: ҫӑка-и, йуман-и? Ҫула ҫырмари шыв ӑшӑ, пусӑри (тарасари) сивӗ, — мӗншӗн-ши вӑл? Сыснана ашӗшӗн усраҫҫӗ, лашана мӗншӗн усраҫҫӗ?

БУКВЫ, УПОТРЕБЛЯЕМЫЯ ВЪ ЧУВАШСКОМЪ ЯЗЫКѢ.

Аа, Уу, Ыы, Ӑӑ, Ее, Ӳӳ, Ии, Йй, Ёё Вв, Лл, Ԓԓ, Мм, Нн. Ӊӊ, Рр, Кк, Хх, Шш, Сс, Ҫҫ, Тт, Т̆т̆ Ҭҭ. Пп.

2

Йалан ӑспа ҫӳресен, йалти ватӑ йатламаст̆. Йӗре-йӗре ӗҫлекен кула-кула ҫийет, тет. Йулхава йалан уйав. Пуйанӑн кушакӗ те кайӑк тытат̆, теҫҫӗ. Ватта туйа кирлӗ, пӗҭӗкҫӗ аҭана сӑпка кирлӗ. Икӗ кайӑка хӑвалакан пӗрне те тытайман тет. Выртан каска мӑкланнӑ, ҫӳрен каска йакалнӑ тет. Ҫар иртсессӗн паттӑр нумай. Ваттисем калани вырӑнлӑ, патша калани йурӑхлӑ. Ёҫ апат ыйтмаст̆, вӑл хӑй тӑрантарат̆. Йывӑҫсинҭен улми айакка ӳкмест. Сӑмса айӗнҭи курӑнмаст̆, вӑрман урли курӑнат̆. Вӑтанман йумӑҫ пулнӑ тет, ӳркенмен ӑста пулнӑ тет. Пысӑк сӑмах калиҭҭен пысӑк ҭӗлӗ ҫӑкӑр тыт. Пӗр кун кайас тесессӗн ҫиҭӗ кунлӑх ҫӑкӑр ил, теҫҫӗ. Йыттӑн хӳри кукӑр, ӑна

шанма ҫук. Ӳт-ҭӗлхенӗн шӑмми ҫук, ҭӑн сӑмахӑн суйи ҫук. Вӑйӑран вӑкӑр тухаԏ. Ҫамрӑкла вӗренеймесессӗн, ватӑлсан вӗренме хӗн вара. Ёҫрен ан хӑра, вӑл хӑй сантан хӑратӑр. Ҫынтан вӑтанмасассӑн, Турӑран хӑрамасассӑн, пархатар кураймӑн, теҫҫӗ ваттисем. Хурама пӗрни хӑй йеннеллех пӗрӗнет.

Урпа утмӑл кунта кӗрекене лараԏ, теҫҫӗ. Кӑвакал кӳллине кура ҭӑмаԏ. Хӑвӑн мулу ҫине шанса ан тӑр, вӑл манӑн ӗмӗре ҫитет-ха, тесе ан кала. Усал ан ту, хӑна та усал пулмӗ. Аптӑранӑ кӑвакал кутӑн ҭӑмнӑ тет. Кирлӗ мар катӑк пуртӑ та ӗмӗрте кирлӗ пулнӑ тет. Вӑйлӑ ҫынпа ан тавлаш, хӑҫан та пулсан санӑн унӑн аллине кӗрсе ӳкмелле ан пултӑр. Ватӑ ҫерҫийе хывӑхпа улталаймӑн. Питӳ-куҫу илемсӗр пулсан куҫ кӗскине ан ӳпкеле. Куҫ умӗнҭе ан мухта, куҫ хыҫӗнҭе ан йатла. Халӑх сураԏ, кӳлӗ тӑваԏ, пӗҭҭен сураԏ, типсех пыраԏ. Вӑйран ытлашшине ан ҫӗкле, хӑвӑнтан пуйан, вӑйлӑ ҫынпа ан ҫыхлан. Ҫылӑхран ҫӗленрен тарнӑ пек тар: есӗ ун патне пырсассӑн, вӑл сана сӑхса пӑрахӗ. Пукрав иртсессӗн хура-кураксем

пирĕн патăмăртан кăнтăрла-йенне кайаççĕ. Килте йытă пăтратма пĕлмен, йалта йашка пĕçернĕ тет. Тумла та ʒула шăтарат. Вĕлле хурʒĕ пĕʒʒен пыл нумайах тăваймĕ. Хĕрхĕç (хытă) çынтан хĕл варринʒе те пăр катăкĕ ыйтса илеймĕн. Кашкăр пулăшсассăн вăрăм туна та лашана ӳкерĕ. Ʒирлекен пур те вилмест. Ĕçлекене Турă тăрантарат. Кил-çуртра кашăк-тирĕк шалтăртатмасăр пулмаст, теççĕ. Саншăн кашкăр та тутă пултăрʒĕ, сурăх та тĕрĕс пултăр-ʒĕ, теççĕ хытă çынна. Тилĕ хăй тĕкнесӳçне вараламаст. Тухман çын тухсан, тăман тухат тет. Çиесси çăмăл та, ĕçлесси йывăр. Ут тăват те, вăкăр çийет. Ир тăракан тутă пулнă тет. Тыткала пĕлмен ал-уранăн ʒĕрни вĕçне шăрпăк кĕнĕ тет. Тĕкĕннĕ выʒăх тĕкне-сӳçне çинĕ тет. Ута пăхакан çуран çӳремен, ватта пăхакан выçă çӳремен, теççĕ. Çапа пĕлмен пушă хăйне çавăрăнса тивнĕ тет. Туман тыханăн пилĕкне ан хуç, теççĕ. Аш пулсан хуплу тăвăттăм та, çăнăх çук, тесе каларĕ тет йĕлĕк пĕри. Пĕрре улталăн, иккĕ те улталăн, виççĕмĕшĕнʒе макăрăн та вара, теççĕ. Çăкăр-тăвар хире хирĕç теççĕ. Нумай пĕ-

54

тĕ, сахал ҫитĕ, пĕрле пурăннине мĕн ҫитĕ? Йалта ҫерҫи вилмест, теҫҫĕ. *Выҫсан* ҫăкăр та тутлă, тăрансан пыл та йӳҫĕ. Йалтăр-татакан йапала пур те ылттăн мар. Ҫу каҫсан вăрмана ҫырла татма каймаҫҫĕ. Ҫăкăр хырăм хыҫҫăн ҫӳремест. Упине тытмасăр тирне ан сут. Ҫын аллинђи кукăђ пысăккăн курăннă тет. Нумайа хапсăнакан нимĕнсĕрех йулнă тет. Ахађ тăриђђен кĕрĕк аркине те пулин йăвала, теҫҫĕ. Пĕр каснă ђĕлле ҫыпăҫтармалла мар вара. Ҫын ҫурăмĕ ҫинђи ҫĕклем ҫăмăл. Халăх ҫăварĕ хапха теҫҫĕ. Пĕђђен автан ашĕ симе анђах аван, теҫҫĕ. Йытă мăнтăр та, ҫиме йурамаст. Ђупрăм, ђупрăм ҫитеймерĕм, хăва ҫатан урлă каҫаймарăм. Аҫта кайсан та аршăнра тăвата шит.

7.

Ӳ К Ĕ Т. Таса, ырă ҫын пул. Турă ҫине шан, Ăна пĕтĕм ђĕрӳпе йуратса пурăн. Турă ҫыннăн мĕн тытнине-тунине мар, унăн ăшĕнђи шухăшне те пĕтĕмпех пĕлсе тăрат, ҫавна ан ман. Турă умĕнђе пĕр-пĕр ырă ĕҫ тусассăн, пирĕн мухтанма кирлĕ мар. Санăн мĕн пур телейӳ пур те Турăран килет. Турă пулăшмасăр нимĕн те пулмаст. Турра йалан тавтуса пурăн; ху ђунна йаланах Турра пăхăнтарса тăр. Ĕҫ тума тытăнмассерен малтан Турра асăн. Кĕлĕ вăхăтĕнђе ђиркĕве каймасăр ан йул, кайсассăн кĕлĕ

пӗтмесӗр ан тух. Турӑран хӑра, патшана хисепле: патшана Турӑ лартнӑ. Турӑ лартман тӳре ҫук, пур тӳресене те Турӑ лартнӑ. Патша ирӗкӗнҫен ан тух, вӑл кӑларнӑ йӑлана пӑхӑнса тӑр. Ватӑ ҫынсене, хӑвӑнтан аслисене хисепле, тантӑшусен умӗнҫе пуҫна ан сӗкле; хӑвӑнтан кӗҫӗннисене пурне те кӑмӑллӑ пул. Священниксене, аҫуна-аннӳне, пуҫлӑхсене пур ырӑ ҫынсене те хисепле; вӗсенӗн сӑмахӗсенҫен ан тух. Хӑна ырӑ сунакансемшӗн анҫах мар, хӑвӑн тӑшманусемшӗн те Турра кӗл-ту. Сана Турӑ усал тума ҫуратман, ырӑ тума ҫуратнӑ. Мӗн вӑйу ҫитнӗ таран ҫынсене ырӑ тума тӑрӑш. Пуриные те тӳрӗ пурӑн, пӗр ҫынна та урлӑ ан пул. Пӗр-пӗр ҫын сана усал тусассӑн, есӗ ӑна каҫар; ху пӗр-пӗр ҫынна хурлантарсассӑн, ҫасрах килӗш уnпа. Усал ӗҫ тума мар, усал сӑмах та ан калаҫ. Ваттисем калаҫнӑ ҫух вӗсен сӑмахне ан пӳл, пӗр ҫӗнмесӗр итлесе тӑр. Йапалана курнине-пӗр ан хапсӑн, ку манӑн пулин-ҫӗ, тесе ан шухӑшла. Ҫын йапалине ан вӑрла, хӑвӑн мӗн пуррипе тутӑ пул. Каланӑ сӑмахна тыт. Нихӑҫан та ан суйеҫтер. Найан ан пул, ӗҫҫен пул. Ӗҫлени Турра та йурӑхла, хӑна та усӑлӑ.

Астӑвӑр, ырӑ ӗҫе ҫын умӗнҫе ан тӑвӑр. Есӗ ырлӑх туни ҫынна ан курӑнтӑр. Есӗ ырлӑх тунӑ ҫух сылтӑм аллу тунине сулахай аллу та ан сисмӗр. Хӑйне хӑй мала хуракан кайа йулӗ, хӑйне хӑй кайа хуракан мала тухӗ. Аслисем кӗҫӗн пулӗҫ, кӗҫӗннисем асла тухӗҫ. Хӑвӑнтан ыйтакана пар, кивҫен илес тийекентен пӑрӑнса ан ҫӳре. Ҫынна ан айӑплӑр, хӑвӑр та айӑплӑ пулмӑр. Ҫынна йепле айӑппа айӑплӑр, хӑвӑра та ҫав айӑппах айӑплӗҫ.

Ҫӗлхӳне-ҫӑварна усал сӑмахран, улталаса каласран ҫар. Усалтан пӑрӑн, ырӑ ӗҫ тума хӑтлан. Ҫынпа хирӗҫ пулсассӑн, ырӑ ӑшӑ сӑмах кала. Пӗл-

мен ҫынна вӗрент, хуйхӑла ҫынна пусар. Ҫак сӑмахсем тӑрӑх пурӑнсассӑн, есӗ ырӑ ҫын пулӑн, сана никам та тивеймӗ; йулташусем, пӗлӗшӳсем пур те йуратӗҫ, курайман ҫынсем те нимӗн те тӑваймӗҫ. Санӑн пурӑнӑҫу телейлӗ пулӗ вара. Турӑ айӑпсӑр ҫынна сыхлат̆, айӑплине пӗтерет. Ҫынна хӑна ху йуратнӑ пек йурат. Хӑвӑра вӗрентекенсене итлесе пурӑнӑр, вӗсене пӑхӑнса, тӑрӑр. Ватӑ ҫынтан ан кул: хамӑр та ватӑлмалла. Ватӑ шурӑ ҫӳҫлӗ ҫын кӗрсессӗн уру ҫине тӑр та, ӑна хисеплесе вырӑн пар. Ватӑ ҫынна сивӗ сӑмах ан кала; ҫамрӑксене ху тӑванна вӗрентнӗ пек вӗрент; карҭӑксемпе ху аннӳпе калаҫнӑ пек калаҫ. Хӑй тӑванне курайман ҫын ҫынна вӗлерекенпе пӗрех. Аҫу-аннӳнтен пиллӗх илме тӑрӑш: ашшӗ-амӑшӗ пиллӗхӗ аҭисенӗн пурӑнӑҫне малалла йарат̆: вӗсенӗн пиллӗхӗ вутра та ҫунмаст̆, шывра та путмаст̆. Ашшӗ-амӑшне хисеплекен хӑй те аҭисен уссине курат̆.

4.

Санӑн Турру Епӗ.

Есӗ пирӗн Турӑ, епир Санӑн етеммӳсем.

Пурсӑмӑр та Санӑн аллупа пулнӑ.

Пирӗн Турӑ пек аслӑ Турӑ урӑххи кам пур?

Санӑн аллусем туса пултарнӑ мана.

Есӗ пире ҫимӗҫ паратӑн. Ҫӳлти патшалӑхна кӳртмесӗр ан хӑвар пире.

Ей Турӑ, хӗрхенсем мана. Ей Турӑ, вӗренме пулӑш мана. Манӑн ҭунӑма сыхла.

Ей Турӑ, ӑнлантар мана. Ей Турӑ, хӑш ҫулпа пымаллине кӑтарт мана.

Ху хушнӑ пек пурӑнма вӗрент мана.

Ху Турруна пӗтӗм ҫӗререн йурат.

Ҫынна хӑна ху йуратнӑ пек йурат.

Аҫуна-аннӳне хисепле.

Ей Турӑ, патшана ҫӑл, пирӗн кӗллӗмӗре илт. Ей Турӑ, етеммӳсене ҫӑл.

Килӗр, Патша Туррӑмӑра пуҫҫапар.

Килӗр, Христоса Патша Туррӑмӑра ӳксе пуҫҫапар. Килӗр, Христоса Патша Турӑмӑра Хӑйне ӳксе пуҫҫапар.

Ей ҫунӑм, Турра мухта; ей Туррӑм, Есӗ пит аслӑлантӑн.

Есӗ ҫутта тумтир пек тӑхӑннӑ, пӗлӗте сӑран пек карса хунӑ.

Выҫӑх-ҫӗрлӗх валли курӑк, етем валли пахҫа ҫимӗҫӗ ӳстеретӗн, ҫӗртен тырӑ-пулӑ пултаратӑн.

Вӑхӑт пӗлме Есӗ уйӑх тунӑ, хӗвел те хӑй ӑҫта анса ларассине пӗлет. Есӗ тӗттӗм туниле ҫӗрле пулаӑ, вара вӑрманти тискер кайӑксем пур те ҫӳре пуҫлаҫҫӗ.

Пур те кирлӗ вӑхӑтра Есӗ ҫимӗҫ парассине кӗтсе тӑраҫҫӗ. Есӗ парсан илеҫҫӗ, аллуна уҫсан пур те ырӑлӑхупа тӑранаҫҫӗ; сӑнна вӗсенҫен тӳртӗн тытсан аптӑраҫҫӗ, ҫунӗсене туртса илсен, вилсе каллах тӑпра пулаҫҫӗ.

Ей Тура, Санӑн ӗҫӳсенҫен пит тӗлӗнмелле. Есӗ пурне те тӗплӗ ӑсупа пултарнӑ.

Усал ҫынсенӗн канашне ҫӳремен ҫын, ҫылӑхлӑ ҫынсенӗн ҫулӗ ҫинҫе тӑман ҫын телейлӗ. Унӑн кӑмӑлӗ Турӑ панӑ йӗркере, вӑл кунӗн-ҫӗрӗн Турӑ йӗрки ҫинҫен шухӑшлаӑ. Кирек мӗн тума тытӑнсан та унӑн ӗҫӗ ӑнса пыраӑ.

Турра хӑраса хисеплӗр.

Ӑна шанса тӑракансем пур те телейлӗ.

Ей Турă̧ăм, епĕ тархасланине илт. Сана тархасланă ꚉух тархасланă сассăма ăнласа илсем.

Ей Турă, ҫăварăма сыхă тăрат, ăна хупса тăма ꚉарулăх пар.

Кăмăлма усал шухăш хыҫҫăн ан йар, ҫылăхăмсенꚉен ӳкĕнме пар.

Ей Туррăм, Туррăм, куҫăм Сан ҫинꚉе, Сана шанса тăратăп, ꚉунăма туртса ан илсем,

Сассăма кăларса Турра тархаслатăп, сассăма кăларса Турра кĕл-тăватăп.

Ăна ꚉунтан-вартан йăлăнатăп, хуйхăма Ăна каласа кăтартатăп.

Ꚉунăма тĕттĕмрен кăлар, Санăн йатна аслăлам.

Сăваплă ҫынсем Есĕ мана ҫăлассине кĕтсе тăраҫҫĕ.

Ей Турă, ꚉунтан-вартан Сана тархаслатăп; ей Турăҫăм, сассăма илтсем.

Кĕл-тунă сассăма Санăн хăлхусем илтсе тăрĕҫин-ꚉĕ.

Ей Туррăм, Туррăм, ҫылăхсене пăхсан кам ҫăлăнасси пур, анꚉах Есĕ каҫаратăн.

Пур халăхсем те Турра мухтăр, Ăна пур ҫынсем те мухтаса тăрăр.

Унăн ырăлăхĕ йалан пирĕн ҫийĕмĕрте тăрат. Туррăн ꚉăнлăхĕ ĕмĕрлĕхе пырат.

Ей Іисус Христос, Есĕ ҫӳлти, вилĕмсĕр, таса, мухтавлă, аслă Аҫăвăнтан тухнă аван Ҫутă. Епир хĕвел аннă вăхăта ҫитсе каҫхи ҫутта курсассăн, Атте Турра, Ывăл Турра, Святой Сывлăш Турра мухтаса йурлатпăр. Ей ꚉĕрĕлĕх паракан Турă Ывăлĕ. Сана кирек хăҫан та аван сасăсемпеле мухтаса йурлама тивĕҫлĕ, ҫавăнпа Сана пĕтĕм тĕнꚉе мухтаса тăрат.

Туррăмăра мухтаса аслăлăр. Унăн ури айне ӳксе пуҫҫапăр; ури айĕ те Унăн таса вырăн.

Ей Турӑн ҫурисем, ҫак вӑхӑтра та пурӑр та Турра мухтӑр.

Ей Турӑ, Санӑн ырӑлӑху мана ӗмӗрӗм иртетҫенех сыхласӑ ҫӳрет.

Ей Турӑ, Ху йатушӑн ҫӑл мана, Ху хӑватупа витсе тӑр мана.

Мана пӗлӗтпе ҫӗре пултаракан Турӑ пулӑшаӗ.

Ей Турӑ, Есӗ ман хута кӗрекен, Санӑн ырӑлӑху мана хам йӑлӑниҫҫенех ҫитет.

Турӑ патшана ларҫӗ, Турӑ илем тӑхӑнҫӗ.

Ей Турӑ, ҫак каҫа ҫылӑхсӑр иртерсе йама пар пире.

Туррӑн йаҫӗ кунтан малашне те ӗмӗрех мухтавлӑ пулса тӑтӑр.

Ей Турӑ, патша Санӑн хӑватупа хӗпӗртет, Есӗ ӑна ҫӑлнӑшӑн вӑл тем пек савӑнаӗ. Есӗ унӑн ӗмӗтленнӗ ӗмӗтне ҫитертӗн, вӑл йӑлӑнса ыйтнине ахаҫ хӑвармарӑн.

Мухтав ҫӳлти Турра, ҫӗр ҫине канӑҫлӑх килҫӗ, ҫынсене ырӑлӑх ҫитрӗ.

Ей Турӑ, ҫӗлхе-ҫӑварӑма уҫ, ҫӗлхе-ҫӑварӑм Сан ҫинҫен мухтаса калаҫӗ.

Пӗр Турӑ анҫах ҫӑлаӗ, Вӑл анҫах Хӑй етеммисене пиллесе усраӗ.

Епӗ выртса ҫывӑраттӑм та, Турӑ ман хута кӗрет тесе вӑранса тӑраттӑм.

Ей Турӑ, хайарлӑхупа айӑпламӑсӑн-ҫӗ мана, хӗн йарас пулсанҫта ҫиленсе йамасӑн-ҫӗ.

Ей Турӑ, епӗ Сан ҫине шанса тӑратӑп, ей Туррӑм, Есӗ мана илтӗн.

Ей Туррӑм, Туррӑм, ан пӑрахсам мана, манран ан сивӗнсем. Ей мана ҫӑлакан Туррӑм, мана пулӑшма кирлине ӑнласа илсем.

Ей Турă, мана çăлакан Турă, кунĕпе Сана тархаслатăп, çĕрле те Сан умăнта тăратăп. Манăн кĕллĕм Сан умна çитин-ђĕ, йалăннă сассăма хăлхуна ђиксе итлĕсĕн-ђĕ.

Ей ђунăм Турра мухта, ăшăмри мĕн пур шухăшăм Унăн таса йатне аслăла. Ей ђунăм, Турра мухта, Вăл тунă ырăлăхсене ан ман.

Турă Хăй пире курăнђĕ: Унăн йађĕпе Килекен мухтавлă.

Турăн йатне мухтăр, ей Туррăн ђурисем, Турра мухтăр, Аллилуйа, аллилуйа, аллилуйа.

Іерусалимре пурăнакан Турă Сіонра мухтавлă.

Турра тав-туса мухтăр, Вăл ырăлăхлă, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Çӳлти Турра тав-туса мухтăр, Унăн ырăлăхĕ ĕмĕрлĕхе.

Ей Турă, Хăвăн ырăлăхупа пирĕн хута кĕр, çăл, çырлах, пăхса усра пире.

Мана çамрăкранпах нумай усал шухăшсем аптăратаççĕ,ей Çăлакан, Есĕ Ху ман хута кĕрсе çăл мана.

Ей Христое тĕнне кураймасăр тăракансем, Турă сире хурлăха хăварĕ: вутпа ĕннĕ курăк пек сире типĕтсе йарĕ.

Святой Сывлăшпа пур ђун та çĕнелет, тасалса ырра тухаť; Виç-ипостаçлĕ пĕр Турă пур ђуна та пĕлме çук ырăлăхĕпе тасалăх параť.

Турă калаť: пайан тăрам, çăлма тытăнам, çăлмасăр ан хăварам. тет.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр: Ху панă йĕркесем тăрăх пурăнмалла ту, етемсем ушкăнĕпе Сан тавра пухăнса тăрĕç.

Халăхсене калăр: Турă патшана ларђĕ, пĕтĕм тĕнђене тĕреклĕлентерђĕ, вăл ĕнтĕ хусканас çук.

Ей Турă, тăр; ей Турă, пулăш Ху йатушăн çăл пире.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, Есĕ ĕмĕр патшара ларатăн.

Ей Турă, Хăвăн хăватна кăтарт, пире килсе çăл.

Ей Туррăм, Туррăм, тăр, аллу хăватне кăтарт, мĕскнĕ çыннусене пĕтĕмпех ан пăрах.

Турă ĕмĕр патша пулса тăрĕ; ей Сіон, санăн Турру сыпăкран сыпăка пырĕ.

Христос ђĕрĕлсе тăнине куртăмăр, Святой Іисус Турра пуççапар: пĕр Вăл анђах çылăхсăр.

Ей Христос, Санăн Хĕресне пуççапатпăр; Есĕ хăватлă ђĕрĕлсе тăнине мухтаса йурлатпăр.

Есĕ пирĕн Турă, Санран пуçне урăхне пĕлместпĕр, Санăн йатна анђах асăнатпăр.

Ей ĕненекенсем, пурăр та килĕр, хăватлă ђĕрĕлсе тăнă Христоса пуççапар.

Хĕрес пĕтĕм тĕнђене савăнăç кӳђĕ.

Йаланах Турра тав-туса, Вăл ђĕрĕлсе тăнине мухтаса йурлар: Вăл хĕрес çумне пăталанипе вилсе вилĕмĕпе вилĕме пĕтернĕ.

Мухтав Ашшĕне, Ывăлне, Святой Сывлăшне.

Ей ырăлăхлă Турă, епир темĕн ђухлĕ çылăхлă: апостолсем кĕл-тунипе тасатсам пире.

Халĕ те, кирек хăçан та, ĕмĕр ĕмĕрех, амин.

Ей ырăлăхлă Турă, епир темĕн ђухлĕ çылăхлă: Турă Амăшĕ кĕл-тунипе тасатсам пире.

Ей Турă, Хăвăн аслă ырăлăхупа хĕрхенсем мана, Хăвăн вĕçĕмсĕр ырăҫкăмăлупа епĕ усал ĕç тунине каçарсам.

Іисус Хăй малтан каланă пек тупăкран ђĕрĕлсе тухнă, пире ĕмĕрлĕх пурăнăç панă, пысăк ырăлăх тунă.

Ей Турăçăм, Есĕ манăн хӳттĕм; Есĕ манăн вăйăм; Есĕ манăн Туррăм; Есĕ манăн савăнăçăм.

Ей Çăлакан, манăн йĕркесĕр ĕçсем пит нумай, тасатсам мана.

Етемĕн Турра курма халĕ çук, Ун çине ангел ушкăнĕсем те хăйса пăхаймаççĕ.

Манăн ҫунăм Турра аслăлаť, манăн кăмăлăм Çăлакан Туррăмшăн савăнаť.

Есĕ херувимсенҫен те аслă, серафимсенҫен те мухтавлă, Есĕ хĕр халлĕн Сăмах Турра çуратнă, Есĕ Турă Амăшĕ, Сана аслăлатпăр.

Турă Хăй ҫурийĕн йăвашлăхне курҫĕ, малашне ĕнтĕ мана пур халăхсем те мухтĕç,

Хăватлă Турă мана асла кăларҫĕ, Унăн йаҫĕ таса, Унăн ырăлăхĕ Хăйĕнҫен хăракансене сыпăкран сыпăка пыраť.

Вăл Хăй алли хăватне кăтартрĕ, мăн-кăмăллисене салатрĕ.

Вăйлисене вырăнĕсенҫен ӳкерҫĕ, йăваш кăмăллисене асла кăларҫĕ; выçăхнисене ырăлăхĕпе тăрантарҫĕ пуйаннисене нимĕнсĕрех хăварҫĕ.

Аттемĕрсене, Авраама, унăн ăруне те ĕмĕрлĕхе пулĕ тесе каланă ырăлăхне астуса Хăй аҫине, Израиле, хапăл илҫĕ.

Пур ҫун та Турра мухтаса тăтăр. Пĕлĕт çинҫисем Турра мухтăр, çӳлтисем Ăна мухтăр. Ей Турă, Сана мухтаса йурлама тивĕçлĕ. Ей Туррăн ангелĕсем, пурăр та Турра мухтăр. Ей Туррăн çáррисем, пурăр та Турра мухтăр.

Ей Турра çуратнă Хĕр, Есĕ пит мухтавлă: Санран ӳтленсе çурални тамăка çĕнтерне, Адама тамăкран хăтарнă, ылхана пĕтерне, Евана ирĕке кăларнă, вилĕме вĕлерне, пире ҫĕрĕлĕх панă. Çавăнпа Ăна

мухтаса йурлатпăр: ей мухтавлă Христос Турă, çак тĕрлĕ ырăлăх кăтартнăшăн мухтав Сана.

Ей Турă пире çутă кăтартнăшăн мухтав Сана.

Мухтав çÿлти Турра, çĕр çине канăçлăх килтĕ, çынсене ырăлăх çитрĕ. Санăн аслăлăхна курса Сана мухтатпăр, Сана аслăлатпăр, Сана пуççапатпăр, Сана мухтаса йурлатпăр, Сана тав-тăватпăр,

Куллен Сана мухтаса тăрам, Санăн йатна ĕмĕр ĕмĕрех аслăласа пурăнам.

Ей Турă, Есĕ пире сыпăкран сыпăка сыхласа Тăракан. Сана, Турă, тархаслатăп: Санăн умăнта çылăха кĕтĕм, каçар мана, тунăма тасат.

Ей Турă, Сана пуççапса тархаслатăп, Ху хушнă пек пурăнма вĕрент мана. Есĕ манăн Туррăм: пурăнăç та Санран тухат: Есĕ вĕрентнипе çутă курăпăр; Хăна пĕлекенсене ырăлăхна кăтартса пыр.

Ман урасене Ху кăтартнă çулпа çÿрет, нимĕнле çылăх та мана пусмăрлаймин-те. Етем елекĕнтен хăтарса тăр мана, Санăн заповѣдусене тĕрĕс тытса пурăнам. Туру çине сăну çуттине янтар. Ху сăмахусене вĕрент мана.

Ей Турă! епир çак сехетре кĕл-тунине те хапăл илсем, пире Хăвăн заповѣдсем тăрăх пурăнма пар, тунăмăрсене çутăлтар ÿтĕмĕрсене тасат, кăмăлăмăрсене тÿрлет, шухăшăмăрсене тасат, тĕрлĕ хуйхăран, тĕрлĕ усалтан, тĕрлĕ тиртен хăтарса тăр пире. Хăвăн таса ангелусемпе çавăрса ил пире, вĕсем хăватлăн сыхласа, вĕрентсе тăнипе пурсăмăр та пĕр тĕне тытакан пулар, Санăн патне пыма çук мухтавлăхна пĕлме ăс илер. Есĕ ĕмĕр ĕмĕрех мухтавлă. Амин.

Ей Турӑ, епӗ тӗрӗссине пӗлсем, тархасланӑ сассӑма илтсем, суйасӑр çăварӑмпа тунӑ кӗллӗме ӑнласа илсем.

Ман урасене йалан Ху кӑтартнӑ çулпа çўремелле ту, манӑн урасем ан пӑркалан҅ӡӑр.

Ей Турӑ, ӡунтан Сана тархаслатӑп, Сан çине, Туррӑм, шанса тӑратӑп: ӗмӗрлӗхе намӑса ан хӑвар мана, тӑшмансенӗн кулли ан ту мана.

Ей Турӑ, Ху çулна кӑтарт мана, Ху кӑтартнӑ çулпа çўреме вӗрент мана. Ху ӡӑнлӑху çулӗ çине тӑратса, унпа пыма вӗрент мана: мана çăлакан Турӑ Есӗ.

Ей Турӑçăм, ӡӗреме тасатса çӗнет, каллах тўрӗ шухӑшлӑ ту мана. Ху умӑнтан хӑваласа ан йар мана, Хӑвӑн таса Сывлӑшна туртса ан ил манран.

Турра йурӑхлӑ парне—çылӑхран ўкӗнекен ӡун, çылӑхран ўкӗнсе çемçелнӗ ӡӗрене Турӑ пӑрахмасть̆.

Çўлти Турӑ çине шанса пурӑнакан çын хӑватлӑ Турӑ хўттинӡе ырӑ курса пурӑнать̆.

Ей Турӑ, патшалӑхна кӗрсен, патшалӑхӑнта асна ил пире.

Мӗскӗн кӑмӑллисем телейлӗ: вӗсене çўлти патшалӑх пулӗ.

Укӗнсе йӗрекенсем телейлӗ: вӗсем савӑнӗç.

Йӑваш кӑмӑллисем телейлӗ: вӗсене çӗр тивӗ.

Тўрӗшӗн выçӑхса çунакансем телейлӗ: вӗсем тӑранӗç.

Çынна хӗрхенекенсем телейлӗ: вӗсене Турӑ хӗрхенӗ.

Таса ӡӗрелисем телейлӗ: вӗсем Турра курӗç.

Вӑрçă хушшине килӗшў кўрекенсем телейлӗ: вӗсене Турӑ ывӑлӗсем тесе калӗç.

Тўрӗшӗн асапланса хурлӑх куракансем тӗлейлӗ: вӗсене çўлти патшалӑх пулӗ.

Сире Ман пирки хур тусан, хĕсĕрлесен, тĕрлĕ усал сăмахпа вырăнсăр хăртсассăн, есир телейлĕ пулăр.

Савăнăр, хĕпĕртенĕр: сире пĕлĕт çинҭе пысăк сăвап пулĕ.

Ырă кăмăлпа Турра кĕл-тăвар.

Çӳлтен пире ырă кăмăлпа пурăнма патăр, ҭунăмăрсене çăлтăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Пĕтĕм тĕнҭе лăпкă тăтăр, Христос тĕнне тытса тăракан халăхсем лайăх тăҭҭăр, пур те пĕр ҭăн тĕне хутшăнҭҭăр, тесе Турра кĕл-тăвар.

Çак таса ҭиркӳшĕн, Турра ĕненсе, Унтан хăраса таса ҭĕрепе çак ҭиркĕве кĕрекенсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Ҭиркӳсене пăхса тăракан Святĕйшій Синодшăн, ырă çыннăмăр Высокопреосвященнĕйшій Архіепископ (*йатне асăн*), ырă священниксемшĕн, Христос ĕçне тума пулăшакан діаконсемшĕн, ҭиркĕвĕн пур çыннисемшĕн, пур халăхсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Ҭăн тĕне тытса, сыхласа, пĕтĕм Россіяна хăй ирĕкĕпе тытса тăракан Аслă Патшамăр ИМПЕРАТОР НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, унăн ырă Арăмĕ ҭăн тĕне тытса, сыхласа тăракан ИМПЕРАТРИЦА АЛЕКСАНДРА ѲЕОДОРОВНАШАН, унăн ырă Амăшĕ ҭăн тĕне тытса, сыхласа тăракан ИМПЕРАТРИЦА МАРІЯ ѲЕОДОРОВНАШАН Турра кĕл-тăвар.

Патшанăн хăй вырăнне патша пулас аслă шăллĕ, ҭăн тĕне тытса тăракан Аслă Князь Цесаревич ГЕОРГІЙ АЛЕКСАНДРОВИЧШĂН, патшанăн пур тăванĕсемшĕн, пур ҭурисемшĕн, пур çарĕсемшĕн Турра кĕл-тăвар.

Вĕсене пулăштăр, хирĕç тăракан тăшмансене

пурне те ҫӗнтерсе вӗсен ури айне тутӑр, тесе Турра кӗл-тӑвар.

Патша пурӑнакан хулашӑн, ҫак хулашӑн (ҫак йалшӑн), пур хуласемшӗн, пур йалсемшӗн, вӗсенҫе Турра ӗненсе пурӑнакан халӑхшӑн Турра кӗл-тӑвар.

Ырӑ, таса, усӑлӑ сывлӑш сарӑлтӑр, тырӑ-пулӑ лайӑх пултӑр, самана лӑпкӑ тӑтӑр, тесе Турра кӗл-тӑвар.

Шывпа ҫӳрекенсемшӗн, ҫулти ҫынсемшӗн, сывлӑхсӑррисемшӗн, хӗн-хур куракансемшӗн, тыткӑнра тӑракансемшӗн, пур те ҫӑлӑнҫҫӑр, тесе Турра кӗл-тӑвар.

Тӗрлӗ хуйхӑран, тӗрлӗ ҫилӗ-хайартан, тӗрлӗ йывӑрлӑхран хӑтарса тӑр пире, тесе Турра кӗл-тӑвар.

Ей Турӑ, Хӑвӑн ырӑлӑхупа пирӗн хута кӗр, ҫӑл, ҫырлах, пӑхса усра пире.

Хамӑрӑн святой, таса, ырӑлӑхлӑ, мухтавлӑ, аслӑ Турра ҫуратнӑ ӗмӗр-Хӗр Маріяпа пур святойсене асӑнса, хамӑра хамӑр, пӗр-пӗрӗмӗре, пӗтӗм пурӑнӑҫӑмӑра Христос Турӑ аллине парар.

Пурсӑмӑр та пӗтӗм ҫунтан-вартан, пӗтӗм ҫӗререн калар: ей Турӑ, ҫырлах.

Турра каҫхи кӗллӗмӗре тӑвар.

Ҫак каҫа пӗтӗмпех лайӑх, таса, лӑпкӑ, ҫылӑхсӑр ирттерсе йама пар, тесе Турра тархаслар.

Пире тӗрӗс вӗрентсе тӑма, ҫунӑмӑрсене, ӳтӗмӗрсене сыхлама лӑпкӑ ангелна йар, тесе Турра тархаслар.

Пирӗн ҫылӑхӑмӑрсене тасат, айӑпӑмӑрсене каҫар, тесе Турра тархаслар.

Пирĕн ҫунăмăрсене ырăлăх кăтарт, усăлăх пар, тĕнҫене канăçлă усра, тесе Турра тархаслар.

Малашне пурăнас кун-çула лăпкă пурăнса çылăхсенҫен ўкĕнсе ирттерме пар, тесе Турра тархаслар.

Пурăнăçа Христос хушнă пек ирттерсе, асапсăр, канăçлă, ырă вилĕмпе вилме пар тесе, Христосăн хăрушă сутĕнҫе лайăх каламалла пултăр, тесе Турра тархаслар.

КĔЛĔСЕМ. Ашшийĕн, Ывăлийĕн, Святой Сывлăшийĕн йаҫĕпе, амин.

Ей Турă, хĕрхенсем мана çылăхлă çынна.

Ей Турă, Турă Ывăлĕ, Іисус Христос! Хăвăн таса Аннўпе, мĕн пур святой çынсем кĕл-тунипе çырлах пире, амин.

Мухтав Сана, Туррăмăр, мухтав Сана.

Ей çўлти Патша, Есĕ ҫуна лăплантаратăн, Есĕ тўрĕ Сывлăш, Есĕ пур çĕрте те пур, Есĕ пурне те пултаратăн, пур ырăлăх та Санран тухаť, ҫĕрĕлĕх те Есĕ паратăн: пирĕн ăша кĕрсе вырăнаç, пур усалтан та тасат пире, ырă Турă, пирĕн ҫунсене çăл.

Святой Турă, Святой Хăватлă, Святой Вилĕмсĕр, çырлах пире. (*3 хут*).

Мухтав Ашшĕне, Ывăлне, Святой Сывлăшне, халĕ те, кирек хăçан та, ĕмĕр ĕмĕрех, амин.

Ҫăн таса Виç-ипостаçлĕ Турă, Ху йатушăн çырлах пире. Ей Турă, çылăхран тасат пире; ей Патша, епир йăркесĕр пурăннине каçар; ей Святой Сывлăш, пирĕн вăйсăрлăха тўрлет.

Ей Турă, çырлах (*3 хут*). *Мухтав*: *халĕ те*:

Ей ҫӳлти Аттемӗр, Санӑн йату хисеплентӗр, Санӑн патшалӑху килтӗр, Санӑн ирӗкӳ ҫӗр ҫинҫе те ҫӳлти пекех пултӑр; пайан пурӑнмалӑх ҫӑкӑр пар пире; епир хамӑра парӑмлӑ пулнисене каҫарнӑ пек пирӗн парӑмсене каҫар пире; ҫылӑха ан кӳрт пире, усалтан хӑтар пире.

Ей Турра ҫуратнӑ Хӗр, савӑн, Санпала Турӑ, тивлетлӗ Марія: Есӗ пур хӗр-арӑмсенҫен те мухтавлӑ, Санран Ҫурални те мухтавлӑ, Есӗ пирӗн ҫунсене Ҫӑлакана ҫуратнӑ.

Ей Турӑ, етеммӳсене ҫӑл, Хӑвӑн халӑхна ырӑ курмалла ту; ҫӑн тӗне тытса тӑракан пирӗн Аслӑ Патшана НИКОЛАЙ АЛЕКСАНДРОВИЧА тӑшмансене ҫӗнтерме вӑй-хӑват пар, патшалӑхна Хӑвӑн Хӗресӳ хӑваҫӗпе усра.

Ей Турра ҫуратнӑ Хӗр, Сана асла хурса хисеплеме тӗрӗс тивӗҫлӗ, Есӗ пирӗн Туррӑн ӗмӗр мухтавлӑ таса Амӑшӗ: Есӗ Херувимсенҫен те аслӑ, серафимсенҫен те мухтавлӑ; Есӗ хӗр-халлӗн Сӑмах-Турра ҫуратнӑ, Есӗ Турӑ Амӑшӗ, Сана аслӑлатпӑр.

Ей мухтавлӑ Турӑ Амӑшӗ, Туррӑн ырӑ кӑмӑлне пирӗншӗн уҫсам, епир Сана шанса тӑракансем ан пӗтер, Сан тӑрӑх хӗнрен хӑтӑлар: Христоса ӗненекен халӑха Есӗ ҫӑлса тӑратӑн.

Ей Турӑ, пурин те куҫӗсем Сан ҫине ӗмӗтленсе пӑхаҫҫӗ, Есӗ пурне те кирлӗ вӑхӑтра ҫимӗҫ паратӑн, Хӑвӑн кӑмӑлупа ырлӑхлӑ аллуна уҫса пур ҫӗрӗ ҫуна та ырӑлӑхна паратӑн.

Тавта-пуҫ Сана, пирӗн Турӑ Христос, Хӑвӑн ҫӗр ҫинҫи ырӑлӑхупа пире тӑрантарнӑшӑн, ҫӳлти патшалӑхна та кӳртмесӗр ан хӑвар пире.

II.

Русскій отдѣлъ.

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Іі, Ии, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Ѳѳ, Ѵѵ.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 200, 1000.

1.

1) а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й! Анна, А́лла, Ма́вра, Варва́ра, Ири́на, Мари́на, Ми́нна, Ни́на, Вави́ла, Ла́вра, Варна́ва.

2) е (=йе), ъ, ь, о, я, (=йа), ю (=йу), і, ѣ, э: Еле́на, Евме́ній, Еви́лъ, Ерми́лъ, Авраа́мъ, Е́рмій, Ермола́й, Евву́ла, Евла́лія, Эммау́илъ, Илія́, Еремі́я, Ю́лія, Юліа̀нъ, Ю́лій, Вѣ́ра, А́вель, Ааро́нъ, Іоа́ннъ, Іо́на, Веніами́нъ, Нилъ, Иринѐй, Эмѝлія.

3) п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з: Па́велъ, Полика́рпъ Параске́ва, Пелагі́я, Па̀вла, Платонѝда, Пара-

мо́нъ, Пата́пій, Петръ, Пи́менъ, Плато̀нъ, Проко́пій, Бори́съ, Ві́кторъ, Виктори́нъ, Таті́яна, Тере́нтій, Ти́монъ, Титъ, Ти́хонъ, Дави́дъ, Да́рія, До́мна, Далма́тъ, Даніи́лъ, Гавріи́лъ, Дими́трій, Тови́тъ, Каллистра́тъ, Капито́нъ, Карпъ, Кири́ллъ, Киръ, Клео́па, Кли́ментъ, Кодра́тъ, Іоанни́кій, Иннoке́нтій, Корни́лій, Косма́, Алексій, Глике́рія, Глѣбъ, Ксе́нія, Кале́рія, Капитоли́на, Алекса̀ндра, Ага́пія, Акили́на, Агриппи́на Ге́рманъ, Георгій, Го́рдій, Григо́рій, Гу́рій, Гера́симъ, Гела́сій, А́вгуста, Харито́нъ, Харла́мпій, Харити́на, Христи́на, Мелхиседе́къ Наде́жда, Се́ргій, Сампсо́нъ, Самуи́лъ, Симео́нъ, Си́ла, Сильве́стръ, Спиридо́нъ, Соломонія, Соломо́нъ. Суса́нна, Са́вва, Закхе́й, Заха́рій, Зино́вій, Зоси́мъ, Зинаи́да, Зино́вія, Зо́я, Вла́сій, Анаста́сія, Никола́й, Екатери́на, Ли́дія, О́льга, Елизаве́та, Марі́я, Матро́на, Андре́й, Адріа́нъ, Левъ, Константи́нъ, Влади́міръ, Анто́ній, Васи́лій, Оли́мпій, Мака́рій, Макси́мъ, Любо́вь, Антони́на, Ани́сія.

4) ц, ч, щ; ф, ѳ: Конста́нцій, Вячесла́въ, Фили́ппъ, Флавіа́нъ, Филаре́тъ, Наѳана́илъ, Со́фія, Глафи́ра, Филимо́нъ, Фле́гонтъ, Флоръ, Фо́ка, Фо́тій Февро́нія, Фи́ва, Стефа́нъ, Аѳиноге́нъ, Аѳана́сій, Ѳео́доръ, Ѳадде́й, Ѳалале́й, Ѳеофа́нъ, Ѳео́филъ, Ѳома́, Ѳеоге́нъ, Ѳеогно́стъ, Ѳеодо́тъ, Ѳерапо́нтъ, Ѳе́кла, Ѳеодо́ра, Ѳеодо́сія, Ѳеокти́ста, Ѳеофа́нія, Ѳеофи́ла, Тимоѳе́й, Дороѳе́й, Іероѳе́й, Евфроси́нъ, Варсоно́фій, Софро́ній Трофи́мъ, Три́фонъ, Ни́фонтъ, Неофи́тъ, Матѳе́й, Пафну́тій, Фило́софъ, Ксенофо́нтъ, Ма́рфа, Епифа́ній, Ефрѐмъ, Евгра́фъ, Евѳи́мій, А́мплій, Варѳоломе́й, Іоаса́фъ, Іо́сифъ, Ки́ѳа, Меѳо́дій, Митрофа́нъ, Ники́форъ, Евфроси́нія. Щи́гры,

Аввaку́мъ, А́вдій, Авени́ръ, Авессало́мъ, Авра́мій, Ада́мъ, Адо́льфъ, Аза́рій, Алфе́й, Аммо́съ, Амвро́сій, Ана́нія, Анаста́сія, Анато́лій, Анти́па, Антіо́хъ, Анти́патръ, Антони́нъ, Аполлина́рій, Аполло́нъ,Ариста́рхъ,

Аркáдій, Арсéній, Артèмій, Архи́пъ, Вади́мъ, Валенти́нъ, Валéрій, Валеріáнъ, Варлаáмъ, Вассіáнъ, Венеди́ктъ, Витáлій, Викéнтій, Виссаріóнъ, Вонифáтій, Всéволодъ, Вýколъ, Гедеóнъ, Геннáдій, Герóнтій, Даміáнъ, Діодóръ, Діоми́дъ, Діони́сій, Донáтъ, Досиѳéй. Евгéній, Евдоки́мъ, Евдóксій, Евклій, Евлáмпій, Евсéвій, Евси́гній, Евстáѳій, Евти́хій, Елеазáръ, Елисéй, Емиліáнъ, Ермогéнъ, Игнáтій, Йгорь, Иларіóнъ, Иліодóръ, Ипáтій, Ипполи́тъ, Ирóклій, Иринáрхъ, Иродіóнъ, Исаáкій, Исáія, Иси́доръ, Исмаи́лъ, Іаки́нѳъ, Іáковъ, Іасóнъ, Іессéй, Іисýсъ, Іоаки́мъ, Кассіáнъ, Кипріáнъ, Ки́рикъ. Клáвдій, Лаврéнтій, Лавръ, Лáзарь, Леони́дъ, Леóнтій, Лóнгінъ, Лотъ, Лукá, Лукіáнъ. Манассія, Маркéллъ, Маркъ Марти́нъ, Меркýрій, Мирóнъ, Михаи́лъ, Михéй, Моисéй. Наýмъ, Нéсторъ, Никанóръ, Ни́конъ. Они́симъ, Онýфрій, Памфи́лъ, Панкрáтій, Пантелéймонъ, Пармéній, Пармéнъ, Парфéній, Пахóмій, Порфи́рій, Протáсій, Прóхоръ, Псой. Родіóнъ, Ромáнъ, Саввáтій, Севастіáнъ, Серапіóнъ, Си́монъ, Сосипáтръ, Тарáсій, Христофóръ, Хрисáнѳъ. Ѳеодори́тъ, Ѳеодóсій, Ѳеокти́стъ, Ѳеофилáктъ.

Агáѳія, Алексáндра, Аполлинáрія, Аѳанáсія. Валенти́на, Васили́сса, Вáсса. Евгéнія, Евдокія, Евлáмпія, Евпрáксія, Евсéвія. Іули́тта, Іуліáнія, Іусти́на. Клáвдія, Клеопáтра. Людми́лла. Мелáнія. Натáлія. Олимпіáда. Перпетýя, Пи́нна, Пульхéрія. Раи́са, Серафи́ма. Стефани́да, Фоти́нія. Ѳеодóтія, Ѳеодулія.

Адáма, Азóтъ, Аккарóнъ, Антіохія, Аримаѳéя, Аскалóнъ, Аѳи́ны. Вавилóнъ, Веѳи́ль, Виѳáнія, Виѳездá, Виѳлеéмъ, Виѳсаи́да, Гаваóнъ, Гáза, Гадáра, Галаáдъ, Галгáлъ, Геѳсимáнія, Геѳъ, Голгóѳа, Гомóрра. Дамáскъ. Изреéль. Іерихонъ, Іерусали́мъ, Іоппія. Капернаýмъ, Кесарія. Магдáла. Назарéтъ, Никéя, Ниневія. Рáга. Самарія, Сарéпта, Севои́мъ, Сигоръ. Си-

лоа́мъ, Сило́мъ, Сми́рна, Сидонъ, Сихе́мъ, Содо́мъ. Тиверіа́да, Тиръ. Хевро́нъ, Хорази́нъ. Экбата́нъ.

Евфра́тъ, Ермо́нъ, Іорданъ, Кедро́нъ, Нилъ. Тигръ. Арара́тъ, Гаризи́нъ, Елео́нъ, Карми́лъ, Лива́нъ, Моріа́гъ, Нава́въ, Сина́й, Сіо́нъ, Хора́ѳъ, Хори́въ, Ѳаво́ръ.

Богъ, Госпо́дь, А́гнецъ, Богоро́дица, Арха́нгелъ, А́нгелъ, Херуви́мъ, Серафи́мъ, Апо́столъ, Проро́къ, Святи́тель, Рай, Іера́рхія, Епа́рхія, Священнослужи́тель, Патріархъ, Митрополи́тъ. Архіепи́скопъ, Архіере́й. Епи́скопъ, Пресви́теръ, Іере́й, Свящѐнникъ, Діа́конъ.

Храмъ, Це́рковь, Алта́рь, Престо́лъ Жѐртвенникъ.

Ски́нія, Скрижа́ль, Ковче́гъ, Ста́мна, Иконоста́съ, Ико́на, Крестъ, Плащани́ца, Дикѝрій. Трикѝрій, Кади́ло, Кадѝльница, Ѳиміа́мъ, Паникади́ло.

Сосу̀дъ, Дарохрани́тельница, Дѝскосъ, Поти́ръ Звѣздѝца, Лжи́ца, Копіе́.

Фело́нь, Са́ккосъ, Ри́за, Подрѝзникъ, Стиха́рь, Омофо́ръ, Епитрахи́ль, Ора́рь, По́ручи, По́ясъ, Орлецы̀ Панагія, Ми́тра, Камила́вка, Скуфья́.

Бѝблія, Ева́нгеліе, Апо́столъ, Апока́липсисъ, Часосло́въ. Служѐбникъ, Кано́нникъ, Тре́бникъ, Молѝтвенникъ, Окто́ихъ, Типико́нъ, Псалти́рь, Псало́мъ, Каѳи́зма, Литургія, Проскоми́дія, Часы̀, Вече́рня, Утреня. Шестопса́лміе, Кано́нъ, Просфора̀, Ми́ро, Еле́й.

Креще́ніе, Миропома́заніе, Причаще́ніе, Покая́ніе, Елеосвяще́ніе, Бракъ, Свяще́нство.

Рождество́ Богоро́дицы, Введеніе, Благовѣ́щеніе, Рождество́ Христо́во, Срѣ́теніе, Креще́ніе, Входъ Госпо́день въ Іерусалѝмъ, Воскресе́ніе, Вознесе́ніе, Пятидеся́тница, Преображе́ніе, Успе́ніе, Воздвѝженіе.

Воскресе́ніе, Понедѣ́льникъ, Вто́рникъ, Среда́, Четве́ргъ, Пя́тница, Суббо́та.

Янва́рь, Февра́ль, Мартъ, Апрѣ́ль, Май, Іюнь Іюль, А́вгустъ, Сентя́брь, Октя́брь, Ноя́брь, Дека́брь.

2. Звуковыя упражненія.

Па, пе, пи, по, пу, пы, пѣ, пя, ка, ке, ки, ко, ку, кѣ, та, те. ти, то, ту, ты, тѣ, тю, тя, ша, ше, ши, шо, шу, шѣ, са, се, си, со, су, сы, сѣ, сю, ся, ха хе, хи, хо, ху, хѣ, ща, ще, щи, щу, ца, це, ци, цо, цу, цы, ча, че, чи, чо, чу.

Ба, бе, би. бо, бу, бы, бѣ, бя, га, ге, ги, го, гу, гѣ, да, де, ди, до, ду, ды, дѣ, дю, дя, жа, же, жи, жо, жу, жѣ, за, зе, зи, зо, зы, зѣ, зю, зя, фа, фе. фи, фо, фу, фы.

Па, ба, пе, бе, пи, би, по, бо, пу, бу, пы, бы, пѣ, бѣ, пя, бя, ка, ха, га, ке, хе, ге, ки, хи, ги, ко, хо, го, ку, ху, гу, та, да, те, де, ти, ди, то, до, ту, ду, ты, ды, тѣ, дѣ, тю, дю, тя, дя, ша, жа, ше, же, ши, жи, шу, жу, са, за, се, зе, си, зи, со, зо, су, зу, сы, зы, сю, зю, ся, зя.

Папа, папе, папи, папу, папы, попа, попи, попу, попы, пупа, пупы, паки, пика, пики, пику, пока поко поку, пита, пито, питу, питы, пота, поте, пото поту, пота, пути, путы, пыта, пыту, пята, пяти, паша, паши, пашу, пиши, пишу, поша, поши, пошу, паси, пасу, писа, писы, поса, посе, поси, посу, посы, паха, поха, похе, похи, похо, поху, пуха, пуху, пыха, пухи, капа, капе, капи, кипа, кипы, копа, копу, копо, купа, купи, кака, каки, како, каку, куку, кате, кати, каты, кату, кита, киту, киты, кота, коту, коты, кута куты, каша, каши, кашу, кашѣ, коша. коше, кушу, каса, касу, киса, кису, коса, коси, косѣ, косы, куса, кусы, кусо, куси, киха, коха, куха, куху, тепе, типа, типу, топа, топо, тупа, тупу, тяпа, така, таки, таку, тика, тока,

току, туки, тата, тита, титу, таша, ташу, тешу, теши, тише, тиши, туша, тушу, тесе, теса, тесу, тесы, туха, туху, тихо, тиху, тиха, тихи, тащи, тащу, теща, тещи, тоща, тощу, шипа, шипи, шипу, шипы, шака, шаки, шаку, шика, шику, шата, шату, шаты, шута, шуту, шаха, шиха, шуху, сипа, сипу сыпа, сыпи, супа, супу, супы, сака, саки, саку, сока, соки, соку, суку, сати, сота, соту, соты, сыта, сыты, сыту, сята, саша, саши, сашу, суша. суши, сушу, соса, соси, сосу, сосы, соха, сохи, сохѣ, суха, суху, сухо, сыха, хата, хата, хаты, хатѣ, хити, хота, хотѣ, хотя,

Баба, бабу, бабы, боба, бобу, бобы, бубе, бага, баго, бѣги, бѣгу, бога. бого, богу, бѣба, бѣдѣ, бѣду, бѣды, бода, буда, буде, буди, буду, бѣжа, бежи, бижа, божа, боже, божи, божу, бужу, буза, бузу, бузы, гиба, гибе, гиби. гоба, гобу, губа, губи губу, губы, гага, гаги, гагу, гига, гиго, гигу, гуга, гугу, гада, гаду, гады, года, году, годы, гуда, гуду, гуды, гажу, гожа, гожу, гужа, гужи, гужу, газе, газу, газы, гуза, гузу, даба, дабы, доба, добы, добу, доби, дуба, дубу, дубы, дыба, дыбу, дыбы, дага, дога, догу, дугу, дуги, дугу, дугѣ, дѣда, дѣду, дѣды, дода, доду, дуда, дуди, дядѣ, дядя, дядю, даже, дежа, дужи, дожи, доза, дозу, дозѣ, дозя, жаба, жабу, жабы, жига, жигу, жада, жида, жиду, жиды, жижа, жижу, жиже, заба, заби, забе, забо, забу, зоба, зобу, зобы, зуба, зубу, зубы, зыба, зыби, зяба, зага: заге, заги, заго, загу, зига, зигу, зада, заде, зади, задо, заду, зады, зида, зуда, зуди, зуду, зажа, зажи, зажу, зажо, заза, зазѣ, зази, зазю, зазя.

Поба, побе, поби, побу, побы, пѣга, пѣгу, пига, пога, погу, пуга, пуги, пада, паде, пади, паду, педа, пода, поди, подо, поду, поды, пуда, пуды, пяди, пожа, пожи, пожу, пужа, пыжи, пыжу, паза, пазу, пазы, поза, пози, позу, позы, позя, пуза, кабы, кубу, кубы,

кида, киды, куда, кажи, кажу, каже, кожа, кожи, кожу, каза, казу, казы, коза, козу, кози, козѣ, таба, табу, тебѣ, тибы, тыбы, тага, тига, тога, тогу, туга, туги, тугу, тяга, тяги, тягу, туда, туды, тудѣ, тажа, тажу, тоже, тужа, тужу, тужи, тяжи, таза, тазу, тазы, туза, тузѣ, шиба, шиби, шибу, шуба, шубы, шубѣ, шага, шаги, шагу, шига, шуга, себѣ, сиба, соба, собе, соби, собо, собу, собы, сяба, сада, сади, садо, саду, сады, садя, сода, соду, суди, суду, суды, сажа, сажѣ, сажи, сажу, сижу, сожа, сужу, саза, сиза, сизу, сизы, хода, ходи, ходу, ходы, худа, худу, худы, хижи, хожа, хоже, хожи, хуже, хозя,

Бака, бакѣ, баки, баку, бека, беке, беки, беку, бика, бока, боки, боку, бука, буки, буку, быка, быки, быку, бяка, бяку, бата, бате, бати, бато, бату, баты, батю, батя, бита, бите, биту, биты, бота, боту, боты, бута, буту, буты, быта, быти, быту, баса, басу, басы, бѣсу, бѣсы, боса, босо, босу, буса, бусы, баха, бахи, баху, беху, буха, буху, гапа, гапи, гапу, гипа, гипу, гопа, гика, гака, гаку, гука, гата, гати, гату, гаты, гета, гита, гиты, гота, готе, готи, гото, готя, гута, гуты, гуто, гаша, гаше, гашу, гиша, гоша, гошу, гуша, гуши, гаса, гасе, гасы, гаси, гасу, госу, гуса, гуси, гусы, гаха, гаху, гуха, гоху, гаща, гащи, гащу, гища, гоща, гущи, гущу, допа, допе,. допе, допу, допы, допи, допя, дупа, дупе, дика, дики, дику, дока, доку, дыка, дыки, дата, дате, дати, дату, даты, дета, дита, диту, диты, дитя, дѣти, дяте, даша, даши, дашу, душа, душу, души, душѣ, дыша, дыши, дышу, духа, духи, духу, дыха, дыху, жака, жаки, жука, жуку, жуки, жата, жато, жату, жаты, жито, жита, житу, жиха, жихи, жиху, жуха, жуху, запа, запе, запи, запо, запу, запы, зака, заки, зако, заку, зыка, зыку, зата, зате, зати, зату, заты, затю, затя,

зятю, зята, заша, заше, заши, зашу, заса засе, заси, засо, засу, засы, заха, захи, захо, заху.

Пра, пре, при, про, пру, пры, прѣ, пря, прю, кра, кре, кри, кро, кру, кры, крѣ, кря, крю, тра, тре, три, тро, тру, тры, трѣ, тря, трю, шра, шре, шри, шро, шру, шры, шрѣ, шря, шрю, сра, сре, сри, сро, сру, сры, срѣ, сря, срю, хра, хре, хри, хро, хру, хры, хрѣ, хря, хрю, щра, щре, щри, щро, щру, щря, щрю, цра, цре, цри, цро‘ цру, цры, чра, чре, чри, чро, чру.

Бра, бре, бри, бро, бру, бры, брѣ, бря, брю, гра, гре, гри, гро, гру, гры, грѣ, гря, дра; дре, дри, дро, дру, дры, дрѣ, дря, дрю, жра, жре, жри, жро, жру, жры, жрѣ, жрю, жря, зра, зре, зро, зру, зры, зрѣ, зря, зрю, фра, фре, фри, фро, фру, фры, фрѣ, фря, фрю, ѳра, ѳри.

Стра, стре, стрѣ, стро, стру, вста, всту, вслу, взды, вздо, вско, вскру, встре, встря, взгро, вздра, вздро.

Ай, яй, уй, юй, ей, ый, ій, ой, ѣй.

Въ ба, въ до, въ из, въ сто, въ крѣ, въ стра, въ сты, изъ, изо, надъ, подъ, предъ, безъ, близъ, межъ, для, подъ, объ.

Взъ, возъ, взо, вы, низъ, низо, па, пере, пра, пре, разъ, разо, розъ, су.

Страда́ть, страда́, страхъ, стрекоза, стрѣльба́ стремгла́въ, строга́ть, стру́жка, вста́вить, вступить, вслухъ, вслу́шаться, вздыма́ть, вздыхать, вздорожа́ть, вздохну́ть, вскочи́ть, всколеба́ться, вскопа́ть, вскорми́ть, вскружи́ться, встрево̀жить, взгроможде́ніе, взгромозди́ть, вздра́гиваніе, вздро́гнуть, взви́згнуть, низве́ргнуть, расщепа́ть, ощуща́ть, впечатлѣніе, въѣзжа́ть, выѣзжа́ть, жужжа́ть.